

В ПРЕГРЪДКИТЕ
НА ПРИРОДЕН ПАРК
Врачански Балкан
СЕЛО ПАВОЛЧЕ
СЕЛО ЧЕЛОПЕК

IN THE ARMS OF
Vrachanski Balkan
NATURE PARK
PAVOLCHE VILLAGE
CHELOPEK VILLAGE

ДИРЕКЦИЯ НА ПРИРОДЕН ПАРК

ВРАЧАНСКИ БАЛКАН

2014

ИСТОРИЯ НА С. ПАВОЛЧЕ

Няколко са предположенията за наименованието на селото. Според едното то идва от името на светеца Павел. Според друго селото носи името си от много вълчета, навъртащи се наоколо – „па вълче“, което на местен диалект означава „пак вълче“.

В района на селото до стария римски път за Лютиброд и София е открит тракийски могилен некропол. В една от могилиите – Копана могила – е открито погребение на тракийски войн и негово то въоръжение. В местността се установяват множество глинени водопроводни тръби от Римския период, оловни тръби, а също и каменни постаменти и колони от раннохристиянски храм.

Селото се среща с днешното си име в един от най-ранните османски документи от 1430 г. В първите векове на робството част от жителите му са били войнагани (хора, отглеждали султанските коне в Цариград).

Историята на Паволче е тясно свързана с похода на Ботевата чета и трагичната гибел на трима четници. На лобното им място, наречено Кървавия камък, е поставена паметна плоча.

Контакти: Кметство с. Паволче, тел. 09189 2221, Читалище „Фар 1930“ Паволче, тел. 09189 2215

Как да стигнем: с кола: на 8 км от гр. Враца или на 110 км от гр. София северно през Искърското дефиле;

с автобус: от Автогара Враца, тел. 092 663 600

ПРИРОДНИ И КУЛТУРНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ

В района на селото има три водопада, най-големият от които е Шопката –77 м. Близко до него има интересни скални образувания, наподобяващи човешки и животински фигури – „Слончето“, „Альоша“, „Майката“, „Дядо Янчо“ и др.

Под скалния ръб „Веждата“ расте ендемитното растение Келереров центрантус, което се среща само на две места в България и в света – тук и в национален парк Пирин. В скална ниша над селото има естествен пчелен кошер. В района се намира находище на шуплест варовик, т.нар. „бигор“ и една от най-дълбоките пещери в България – Пукоя, (156 м).

В центъра на селото е църквата „Св. Иван Рилски“, построена през 1932 г. В двора ѝ се намира паметник на загиналите във войните.

Маркирана пътека с червени стрелки води от центъра на с. Паволче до връх Околчица (1,5 ч.). Тя следва трасето на водопровода и за около час и половина се достига до паметника.

КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР И ТРАДИЦИИ

❖ **Ботевите тържества** — ежегодни чествания на 2 юни на вр. Околчица

❖ В Паволче се поддържат два курбана: на „Св. Илия“ – против градушка и на храмовия празник „Св. Иван Рилски“ за здраве на жителите на селото.

HISTORY OF THE VILLAGE OF PAVOLCHE

There are several hypotheses for the name of the village. According to one of them, it comes from the name of Saint Paul. Another says the village takes its name from the many wolves, lurking around – "pa valche", which in local dialect means "wolf again."

In the area of the village near the old Roman road to Lyutibrod and Sofia was discovered Thracian hill necropolis. In one of the mounds – Kopana mound – was found burial of a Thracian warrior and his weapons. In the area were discovered a large number of clay water pipes from the Roman period, lead pipes, stone pedestals and columns, remaining from an early Christian temple.

For the first time the village is mentioned by its present name in one of the earliest Ottoman documents of 1430. In the early centuries of Ottoman rule, part of its inhabitants were voynagani (people who bred horses for the Sultans in Istanbul).

The history of Pavolche is closely related with the march of Botev's rebel company and the tragic death of three rebels. On their resting place, called Blood Stone, is placed a commemorative plaque.

Contacts: Municipality of Pavolche, tel. +359 9189 2221, Community centre „Far 1930” Pavolche, tel. +359 9189 2215

How to get there: by car: 8 km from the town of Vratsa or 110 km from Sofia in a northerly direction through, the Iskar gorge;

by bus: Bus station Vratsa, tel. +359 92 663 600

NATURAL AND CULTURAL SIGHTS

There are three waterfalls in the area of the village, the highest of which is **Shopkata** – 77 m. Close to it there are interesting rock formations that resemble human and animal figures – "Elephant", "Alyosha", "Mother", "Father Iancho" etc.

Below the rock formation "The eyebrow" grows the endemic plant **Centhranthus kellereri**, which occurs in only two places in the world – here and in Pirin National Park. In a stone niche above the village you can see a natural beehive. In the region are situated a travertine deposit, called. "Bigor", and one of the deepest caves in Bulgaria – Pukoya (156 m.).

In the center of the village is the **church "St. Ivan Rilski"**, built in 1932. There is a monument to the fallen in the wars in her yard.

From the village you can climb to the Okolchitsa peak, walking down the path marked with red arrows.

CULTURAL CALENDAR AND TRADITIONS

❖ **Botev celebrations** – annual commemorations on 2 June, Okolchitsa peak

❖ In Pavolche are held **two offerings**: one on the day of St. Elias against hail and the other on the day of St. John of Rila for health of the inhabitants.

Кулинарна рецепта за пълнени чушки с кълцан боб:

Бобът се накълтва в чутура на ситно, подправя се с чубрица, магданоз и сол. Сухите чушки се заливат с топла вода за да омекнат и с готовата смес се пълнят. Редят се в тенджера изправени, заливат се с вода и зелен сок по равно и се варят на тих огън до готовност.

Рецепта: Пенка Павлова

ИНТЕРЕСНИ МЕСТА ЗА ПОСЕЩЕНИЕ

❖ **Увеселително-приключенски Парк „Приказката“** (www.prikazkata.com, тел. 0879 977 988) на 1 км от селото предлага развлекателни игри и забавления, екстремни преживявания и приключения за деца и възрастни.

❖ **Читалище „Фар 1930“** в с. Паволче организира разнообразни инициативи за деца в летните месеци. Предоставя безплатно ползване на Интернет и фонда на библиотеката.

За актуална информация – фейсбук страница: село Паволче: Pavolche Village и на www.pavolche.com

Места за настаняване в района:

Хотелски комплекс „Хъшове“, тел. 092 66 13 49, www.hashovevraca.com

Къща за гости „Бояна“, ул. Христо Ботев 8, тел. 0889 827646, www.vila.bg/house-boyana-763.html

Къща за гости „Юлия“, с. Паволче, ул. „Вежен“ 6, тел. 0918 92270, www.guest-house-julia.hit.bg

ИСТОРИЯ НА С. ЧЕЛОПЕК

Според местните хора името на селото идва от неговото разположение – сутрин слънцето огрява планината „право в челото“.

Първоначално селището се е намирало в местността Църквата, където има средновековно гробище и развалини от параклис. Среща се с това име в турски документи от XV в. В края на XVIII в. е ограбено и опожарено от кърджалийски банди, жителите се пръснали из близките гори, а когато се върнали, се заселили на сегашното място около извора Излако. Към средата на XIX в. в Челопек идва голяма преселническа вълна от близките старопланинските села.

Челопек е родното място на българската героиня Баба Илияца, възпята от Иван Вазов в разказа „Една българка“.

В недалечното минало във всяка къща с. Челопек са отглеждали по няколко магарета, които подобно на овцете са извеждани на стада в Балкана. Селото е било известно с това, че броя на магаретата е бил повече от неговите жители.

Контакти: Кметство, с. Челопек, тел. 09111 2221

Как да стигнем: с кола: на 11 км от гр. Враца или на 117 км северно от гр. София през Искърското дефиле;

с автобус: от Автогара Враца – тел. 092 663 600.

Cooking recipe for stuffed peppers with minced beans

Beans are minced finely in a mortar and seasoned with savoury, parsley and salt. Dried peppers are flooded with warm water to soften and then stuffed with the ready filling. Line them upright in a saucepan, pour in an equal amount of water and cabbage juice and let them boil on low heat until cooked.

Recipe: Penka Pavlova

INTERESTING PLACES TO VISIT

❖ One kilometer from the village **Amusement Park “The fairy-tale”** (www.prikazkata.com) offers entertainment and games, extreme experiences and adventures for children and adults.

❖ **The Community Center of the village “Phare 1930”** organizes various entertainments for children in the summer months. Provides free use of Internet and free access to the library.

For latest information – Facebook page: village Pavolche – Pavolche Village and www.pavolche.com

Accommodation in the area:

Hotel complex “Hashovete”, tel. +359 92 66 13 49, www.hashovevraca.com

Guest House “Boyana”, 8 Hristo Botev str., tel. +359 889 827646, www.vila.bg/house-boyana-763.html

Guest House “Julia”, village of Pavolche, 6 “Vejen”, tel. +359 918 92270, www.guest-house-julia.hit.bg

HISTORY OF THE VILLAGE OF CHELOPEK

According to the local people the name of the village comes from its location - in the morning the sun shines “right in the forehead” of the mountain (chelo means forehead).

Initially the settlement was situated in the area “The church”, where were found medieval cemetery and ruins of a chapel. The name Chelopek is mentioned in Turkish documents from the fifteenth century. At the end of the eighteenth century the village was plundered and burned by armed bands, known as kirdjalis, the residents scattered around the nearby woods and when they returned, settled on the present site around the spring Izlako. At the mid nineteenth century in Chelopek comes great migration wave from the nearby Balkan villages.

Chelopek is the birthplace of the Bulgarian heroine Baba Iliytsa, described in the Ivan Vazov’s short story One Bulgarian Woman.

In the recent past in every house of the village were cultivated a few donkeys which, like sheep were led in herds to pasture in the mountains. The village was known that the number of donkeys exceeded that of its inhabitants.

Contacts: Municipality of Chelopek, tel. +359 9111 2221

How to get there: by car: 11 km from the town of Vratsa or 117 km from Sofia in a northerly direction through the Iskar gorge;

by bus: Bus station Vratsa – tel. +359 92 663 600

ПРИРОДНИ И КУЛТУРНИ ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ В ЧЕЛОПЕК

❖ **Къща-музей баба Илиџа.** В нея има подредена етнографска експозиция, представяща тукашния бит и традиции. Тук се правят възстановки както на традиционни обреди и обичаи, така и на характерни за балканджиите занаяти.

❖ **Храм „Св. Димитър“** – намира се в центъра на селото.

❖ **Връх Околчица** – с. Чelopeк е изходна точка за изкачване на върха и посещение на лобното място на Христо Ботев в м. Йолковица.

❖ **Историческата местност „Рашов дол“** – към нея води маркирана пътека, която се спуска на североизток към с. Люти брод. Тук през 1876 г., при опит да се прехвърлят от другата страна на реката, загинали десет Ботеви четници. Всяка година на 3 юни тук се организира митинг-поклонение.

❖ **230-годишен летен дъб.** Намира се по пътя за с. Лютиброд. До него има кът за отдих, откъдето можете да се полюбувате на невероятната панорама към Искърското дефиле.

КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР И ТРАДИЦИИ

Съборът на селото е на Петков ден, когато се готви курбан чорба за здраве на жителите и гостите.

ИНТЕРЕСНИ МЕСТА ЗА ПОСЕЩЕНИЕ

❖ **Познавателна пътека „По стъпките на Ботевата чета“** – Пътеката започва 500 м. преди паметника на в. Околчица и води до лобното място на Христо Ботев в м. Йолковица. Време за преминаване – 1 час.

❖ **Природна забележителност Ритлите и крепост Коритенград** при с. Лютиброд на 6,8 км от с. Чelopeк.

❖ **Черепишки манастир „Успение Богородично“.** Разположен на 1 км отс. Лютиброд.

❖ Над селото се намира и **стартовата площадка за делтапланери** с подходящи въздушни течения.

Места за настаняване в района

❖ **Къща Маргарита**, с. Чelopeк, тел. 0889 216 605, 092 654 716

❖ **Къща за гости**, с. Чelopeк, тел. 0888 203 893, 092 660151

❖ **Черепишки манастир „Успение Богородично“** – работно време от 7.00–20.00 ч. тел. 092 661 164, 092 661 207 – Врачанска митрополия.

Снимки: Красимир Лаковски, Мариана Генова, Даниела Цолова, архив на ДПП „Врачански Балкан“

NATURAL AND CULTURAL SIGHTS IN CHELOPEK

❖ **House Museum “Baba Iliytsa”**. Inside is arranged ethnographic exhibition, presenting the local lifestyle and traditions. Here are made reconstructions of traditional rituals, customs, and typical mountaineer’s crafts.

❖ **The church “St. Demetrius”**, situated in the center of the village.

❖ **Mount Okolchitsa** – Chelopek is the starting point for the ascent of the peak and the visit of the resting place of Hristo Botev in the Yolkovitsa locality.

❖ **“Rashov dol”** **Marked** trail descends to the northeast of the historical site above the village Lyutibrod. On this place in 1876, in an attempt to pass on the other side of the river, died ten Botev’s rebels. Each year on 3 of June here is organized commemoration.

❖ **230-year-old English oak** – situated on the road from Chelopek to Lyutibrod. There is a recreation area close to it, where you can admire the magnificent panorama of the Iskar gorge.

CULTURAL CALENDAR AND TRADITIONS

The holiday of the village is on the day of St. Petka, when is prepared “kourbania” offering for the health of all residents and visitors.

INTERESTING PLACES TO VISIT

❖ **Historical Route “In the Footsteps of Botev”** – The trail starts 500 meters before the monument of Mount Okolchitsa and leads to the death place of Hristo Botev in the Yolkovitsa locality. Walking time – 1 hour.

❖ **Landmarks Ritlite (Cart Rails)** and the fortress Koritengrad near the village of Lyutibrod. Approximate distance: 6,8 from village of Lyutibrod

❖ **Cherepish monastery “God’s Mother Assumption”**. Situated at 1 km from the village of Lyutibrod

❖ Above the village is situated the **launch pad for hang gliders** with suitable air currents.

Accommodation in the area

❖ **Guest House**, village of Chelopek, tel. +359 889 216 605, +359 92 654 716

❖ **Guest House “Margarita”**, village of Chelopek, tel. +359 888 203 893, +359 92 660151

❖ **Cherepish monastery “God’s Mother Assumption”**, – working hours 7.00-20.00, tel. +359 92 661 164, +359 92 661 207 – Vratsa Diocese.

Photos: Krasimir Lakovski, Mariana Genova, Daniela Tsoleva, archive Vrachanski Balkan NP Administration

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
Европейски фонд
за регионално развитие
Investirame във вашето бъдеще

Решения за
по-добър живот

НАЦИОНАЛНА
СТРАТЕГИЧЕСКА
РЕФЕРЕНТНА РАМКА
2007 – 2013

Дирекция на Природен парк „Врачански Балкан“
Природозащитен център „Натура“

тел. 092 66 58 49, e-mail: vratchanskybalkan@abv.bg
тел. 092 66 03 18, e-mail: naturacenter@abv.bg

Тази брошура е изработена по проект „Изпълнение на дейности за устройство и управление на Природен парк „Врачански Балкан“, договор N DIR-5113326-C-005, който се финансира от Европейския фонд за регионално развитие на Европейския съюз и от държавния бюджет на Република България чрез Оперативна програма „Околна среда 2007–2013 г.“, <http://ope.moew.government.bg/bg>

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund
Investing in your future

Opportunities for
better life

NATIONAL
STRATEGIC
REFERENCE FRAMEWORK
2007 – 2013

Administration of Natural park “Vrachanski Balkan”
Enviromental centar “Natura”

tel. +359 92 66 58 49, e-mail: vratchanskybalkan@abv.bg
tel. +359 92 66 03 18, e-mail: naturacenter@abv.bg

This brochure has been created within the project “Implementation of activities for planning and management of the Natural park “Vrachanski Balkan” contract N DIR -5113326-C-005, financed from the European Regional Development Fund and the state budget of the Republic of Bulgaria under Operational Programme Environment, 2007–2013.
<http://ope.moew.government.bg/bg>